

Finska Läkaresällskapet och Duodecim: Från språkstrid till samarbete

MARKKU HEIKINHEIMO

När Finska Läkarföreningen Duodecim fick sin början för 130 år sedan var ett av de viktigaste motiven för de tolv medicine kandidater som bildade föreningen att stärka och trygga finska språkets ställning inom läkarvetenskapen i vårt land. Eftersom FLS, som redan då hade uppnått mogen vuxenålder, var den vetenskapliga hemvisten inte bara för hela vår läkarkår utan uttryckligen också för den svenskspråkiga medicinen, kan man föreställa sig att det kunde uppstå allvarliga spänningar mellan de båda föreningarna. Så var också fallet, vilket bland annat ledde till att många finskspråkiga kolleger skev ut sig ur FLS under nittonhundratalets tre första decennier. Fram till det hade Sällskapet varit en förening för alla legitimerade läkare, som varje finländsk läkare fick kallelse till efter sin examen. Språkstridigheterna bedarrade så småningom och begrovs slutgiltigt efter andra världskriget.

SKRIBENTEN

Markku Heikinheimo är specialist i onkologi och professor i pediatrik vid Helsingfors universitet, Barnkliniken. Han var ordförande för Finska Läkarföreningen Duodecim 2011–2013.

Men redan under Duodecims första tid och medan språkstridigheterna pågick förekom också överraskande mycket samarbete mellan de två föreningarna och deras medlemmar. Många medlemmar i Duodecim använde Handlingarna som publikationsforum, trots att tidskriften hade fått konkurrens av den finskspråkiga Aikakauskirja Duodecim och av Terveystieteiden aikakauskirja, som vände sig till den stora allmänheten. Handlingarna var ett lockande val som publikationsforum om man ville att artikeln skulle spridas till hela läkarkåren. Föreningarna ordnade också vetenskapliga möten tillsammans i god sams och med gemensamma mål. Ett av dessa var "Finlands första gemensamma forskarmöte" som de samarbetade om 1922. De följande åren inbjöd Duodecim också ledamöterna i FLS till några betydande utbildningar med utländska talare. Trots att språkfrågan vid den tiden fanns i bakgrunden, var föreningarna allt som oftast pragmatiska och försökte samla en bred deltagarskara för att höra på toppspecialister till fromma för den medicinska vetenskapen i vårt land.

Gemensamma utmaningar de senaste decennierna

Under årens lopp har landets två medicinska vetenskapliga samfund funnit många samarbetsformer. Finlands Läkarförbund har i huvudsak ansvarat för Helsingfors läkardagar, men samfunden har en central roll som programarrangör. I läkarnas vidareutbildning ingår också att dessa tre aktörer tillsammans inrättade och samarbetade om att utveckla Rådet för utvärdering av läkarnas kompetensutveckling. Utvärderingsrådet har senare (2007) blivit Pro Medico, som inriktar sig på utbildningens kvalitet och registrering av utbildningen. Det är ett viktigt arbete om man vill behålla en hög nivå på vidareutbildningen och hålla registreringen i professionens egna händer. En av de nyaste produkterna är portalen Taitoni, som bland annat gör det möjligt för läkare att föra in uppgifter om sin utbildning på ett ställe. Med stöd från statsmakten har Duodecim redigerat fler än hundra rekommendationer för God medicinsk praxis, och en representant för FLS har länge varit med och planerat teman för rekommendationerna. Patientversioner av rekommendationerna har också översatts till svenska och för närvarande finns cirka tre fjärdedelar av dem också på svenska. FLS har ansvarat för översättningsarbetet och det har fungerat bra. Duodecims ordbok Lääketieteen Termit är genuint trespråkig (finska – svenska – engelska). Den betjänar läkarna, men hjälper också tack vare sina förklaringar patienter

Bild 1. Duodecim på Turun Läkätiedepäivät. Foto: Heidi-Anna Karhu.

att förstå medicinska ord (Bild 1). Alla samarbetsprojekt har dock inte lyckats: att översätta Yleislääkäriin käsikirja till svenska strandade trots alla ansträngningar av dem som trodde på projektet.

Gemensamma mål och gemensam verksamhet har också förekommit utanför den "hårda" medicinen. Det etiska forumet är ett gott exempel på hur kolleger lyfter fram en viktig fråga. Vid detta liksom vid många andra projekt har Finlands Läkarförbund varit den tredje aktören, och samarbetet mellan de tre organisationerna har varit av stor betydelse för att projekten har lyckats.

I framtiden finns utrymme för nya typer av samarbete

Föreningarna spelar fortfarande en viktig roll bland de egna medlemmarna, och att upprätthålla två språk är till nytta för att bevara vårt medicinska och kulturella arv. Hur kan man då främja och utveckla samarbetet? Föreningarna kunde söka projekt över språkgränserna där samarbete är en styrka. Här följer några otestade eller obearbetade funderingar om eventuellt samarbete.

I Finland finns allt fler läkare med utländsk utbildning. Enligt en utredning om situationen

2010 var fler än 1 300 utländska kolleger verksamma i Finland; av dem var 38 procent specialistläkare. De utländska kollegerna har mångskiftande bakgrund, också om de största grupperna (de som kommer från Estland och Ryssland eller det forna Sovjetunionen) 2010 utgjorde mer än 63 procent av alla icke-finländska läkare som arbetade i Finland. De har varierande utbildning och dessutom inverkar säkert språk-, kultur- och religionsfaktorer på deras verksamhet som läkare och på hur de integrerar sig i hälso- och sjukvården. De inflyttade läkarna skulle ha nytta av utbildning ordnad av föreningarna, där de också blir introducerade i vårt lands kulturella och språkliga bakgrund. Skaran av utländska kolleger växer bl.a. i och med den fria rörligheten inom EU, och de två vetenskapliga samfundet kunde vara centrala aktörer bland dem. Vid sidan av de fem fakulteter som utbildar läkare i Finland finns en utländsk "sjätte fakultet", nämligen finländska medicine studerande, av vilka många återvänder till hemlandet efter sin examen. Utbildning för dessa återvändande läkare kunde vara ett lämpligt samarbetsområde, inte bara praktisk handledning i det finländska hälso- och sjukvårdssystemet utan också medicinsk språklig kompetens på båda språken.

Universiteten har sitt ansvar såväl för grundutbildningen som för vidare- och fortbildningen. I och med att antalet studerande har ökat samtidigt som universitetens undervisningsresurser har minskat, har de medicinska lärosätena allt mer koncentrerat sig på grundutbildningen, som aktivt har utvecklats och förnyats vid alla våra fakulteter. Därmed kan andra aktörer inta en alltmer central roll i vidareutbildningen (specialiseringsutbildningen). Vid sidan av FLS och Duodecim är ett flertal specialistläkarföreningar verksamma på detta område. Våra föreningar kunde i ännu högre grad förena sina krafter exempelvis inom utbildningen i etik, hälsoekonomi och administration, medan fackutbildningen inom specialiteterna mera naturligt faller på specialistläkarföreningarnas lott. Medicine studerande och yngre kolleger icke att förglömma: vi kan mycket väl intensifiera samarbetet med bland annat kandidatföreningarna och Yngre Läkares Förening.

Inom vetenskapspolitiken kan två föreningar ofta göra sig bättre hörda tillsammans än var för sig, och det är allt skäl för föreningarnas styrelser att tillsammans begrunda aktuella teman, att ta ställning till dem och att komma med konstruktiva förslag. Förra gången vi samarbetade mer intensivt var visst 2012, när vi lyfte fram de försämrade förutsättningarna för den medicinska forskningen. När det gäller att stödja forskningen kunde föreningarna också överväga en gemensam linje eller samarbete i stipendiepolicy. Till exempel kunde något aktuellt medicinskt temaområde stödjas, eller man kunde lyfta fram en särskild målgrupp för stipendierna. Att utbilda handledare för forskare och forskningsarbete skulle också lämpa sig väl som samarbetsområde för föreningarna.

Medlemmar i redaktionerna för föreningarnas vetenskapliga tidskrifter har ibland träffats, men samarbetet mellan tidskrifterna är rätt anspråkslöst. Teman som speciellt ligger i tiden kunde kanske behandlas parallellt. Kolumner som grundligt behandlar aktuella ämnen eller debatter typ dueller kunde publiceras på båda forumen och på båda språken. Popularisering av medicinska frågor på rätt sätt lämpar sig också väl för samarbete. Terveyskirjasto och den nyare produkten Kouluterveyskirjasto som har lanserats av Kustannus Oy Duodecim ger många möjligheter till samarbete också inom det svenska språkområdet. Ämnen i läkarvetenskapens gränzoner vore lämpliga föremål för samarbete och gemensamma

Bild 2. FLS på traditionsenlig middag hos Duodecim.

evenemang. Ett exempel är hälsoeffekter av olika former av kultur.

FLS och föreningen Duodecim har liksom Handlingarna och tidskriften Duodecim gått sina egna vägar, men de har på det stora hela styrts av samma principer när det gäller att främja de finländska läkarnas yrkesskicklighet. Båda föreningarna och deras tidskrifter har sin plats också i framtiden. Samarbetet är relativt etablerat, men också nya öppningar är säkert motiverade. Lillebror Duodecim har vuxit sig större än sin storebror, men FLS roll för att utveckla läkarnas yrkesskicklighet är större än storleken förutsätter.

Det välbefinnande som social samvaro föreningarnas medlemmar emellan för med sig ska inte underskattas (Bild 2). Visst går det bra också för en trumpen duodecimmedlem att njuta av ledamöternas sällskap, fast traditionerna med sång, musik och kanske också skratt sitter djupare i vår svenskspråkiga befolkning.

Alltså skål! Våra varmaste gratulationer till storebrors högkvalitativa tidskrift Handlingarna med anledning av jubileumsåret!

Markku Heikinheimo
markku.heikinheimo@helsinki.fi

Litteratur

- Jaakko Ignatius: Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim 1881–2006.
- Finlands Läkarförbund, Institutet för hälsa och välfärd samt Arbetshälsainstitutet, undersökningen Lääkärien työolot ja terveys 2010.